

crkva u svijetu

RAZMIŠLJANJA

»VI STE SOL ZEMLJE«

Ivan Golub

To su tri riječi koje je izrekao Isus: »vi«, »sol«, »zemlja« (Mt 5, 13).* Njegove izreke su, ako se izuzmu prispodobе, uvijek kratke, jezgrovite, natukničke i bogate. Govoreći o svojimа koje šalje, onima koji će ga slijediti i onima koji će te koje je poslao primiti, poslušati i u njihovo propovijedanje vjerovati, govoreći dakle njima o njima, tko su oni, Isus upotrebljava nekoliko slika. Jedna je upravo ova: »Vi ste sol zemlje.«

Što je Isus tom slikom htio kazati? To nas zanima, jer Njegova riječ koja je potekla od davnih vremena došla je do nas, i mi smo tom riječi naslovljeni. Na nas se također odnosi. Nama je također rečeno da smo sol zemlje.

Budući da riječ dolazi od Učitelja koga volimo, koga želimo slijediti i biti ono što je On želio, nije nam svejedno što to znači »Vi ste sol zemlje«. Nije nam svejedno zato, jer ako On kaže da smo sol zemlje, onda je to zadatak. To je onda poslanje. To znači: valja nam to biti. Biti sol zemlje. Moramo otkriti što znači *sol zemlje*, da bismo stvarno mogli biti sol zemlje. Jer, ne bi nam bilo drago da nam On rekne: Čuli ste »Vi ste sol zemlje«, ali ste to prečuli. Niste bili sol zemlje. Bolje je ako kaže: Čuli te i počuli. A ta riječ o soli zemlje ide među one riječi za koje je On uzviknuo: »Tko ima uši da čuje, neka čuje.«

Luka je zapisao da je Isus svoj govor o soli zemlje završio upravo riječima — baš da ih navedem doslovce — »Tko ima uši da čuje, neka čuje«. Znači,

•

* Donosimo ovdje dio prigodnog razmišljanja prof. Ivana Goluba na temu »Vi ste sol zemlje« (Uredništvo).

ta slika o soli zemlje nije tako jednostavna. Ili, možda, toliko je jednostavna da je čovjek olako prečuje. Zato je Isus pozvao: »Tko ima uši da čuje, neka čuje.«

Evo, pokušat ćemo pokloniti uši ovoj riječi. Rekoh, u toj besjedi se nalaze tri riječi: »vi«, »sol«, »zemlja«. Razmatrat ćemo jednu po jednu. Budući da sam rođen u znaku raka, ja ću početi sa zemljom. Svi mi hodamo po zemlji, govorimo o zemlji, o našoj zemlji. Govorimo o zemljama dalekih krajeva. Ljudi govore o zemlji koju obrađuju. Neki osjećaju tugu i nostalgiju za rodnom zemljom, kad su daleko. Jedni se svađaju za zemlju. Jedni drugima otimaju zemlju. Oni onima daruju zemlju. Govori se o majci zemlji. I to, otkad zemlje ima, i otkad čovjeka ima na njoj.

Što je to zemlja? Ako zarinemo lopatu u tlo i podignemo ono što je ona ponijela, vidjet ćemo nešto rahle stvari, koja se rasipa. — To zemlja? Da, to je zemlja! Ali ta zemlja je zemlja čudesna. Ospe se cvijećem. Iz nje izniknu plodovi. Grožđe koje nas sladi, žito koje nas hrani; cvijeće — kako je lijepo. I voće. Sve to niče iz zemlje. I sve to daje zemlja. Dakako, jer prolazimo onako pomalo žurno, tipično za naše vrijeme, ne opažamo toga. Ne stajemo pred čudom koje se zove zemlja. Zemlja je čudo. Zemlja je velebno čudo. Ta rahla tvar što sipi, ili ta tvar što je pod našim nogama, to je jednostavno tako darežljivo. Daje nam i plod i cvijet; čini čudesa. Zemlja . . . To je zemlja.

Što je zemlja? Zemlja je dlan. To je Božji dlan na kojemu nam Bog pruža svoje darove. Zemlja je ruka, Božja ruka kojom nas Bog dariva. I zemlja je, možemo reći, milost. Ako je milost Božja naklonjenost prema čovjeku, onda je zemlja svakako osobito izraz Božje naklonosti. Kad bi nestalo zemlje nas bi nestalo. Ne bismo imali gdje staviti nogu, niti bismo imali čime nahraniti usta, niti bismo imali odakle srknuti gutalj. Zemlja je milost . . .

Nije zato čudo što je starina voljela zemlju usporediti s majkom. Drugi su je upoređivali sa ženom. Biblija je, zanimljivo, voli uspoređivati sa zaručnicom. Sve te slike vanbiblijske i biblijske mudrosti žele pokazati koje značenje ima zemlja.

Dolazi mi na pamet slika zemlje, i to iz mog golubinjeg pera :

Mora — obrazi zemlje,
Bregovi — dojke zemlje,
Tajna — duh zemalja!

Mora su kao obraz, bregovi kao dojke, a duh, Spiritus Terrarum jest tajna zemlje.

Zemlja ima i svoje lice. Biblija govori o licu zemlje. Ne kaže li: »Pošalji Duha svojega, i obnovit ćeš lice zemlje.«

Zemlja je, da riječ o zemlji zaključimo, velika tajna. Zemlja je jedna velika milost. Zemlja je Božji dlan.

A čovjek? Čovjek je iz zemlje. Čovjek je tijesno povezan sa zemljom. Zemlja se hebrejski zove *adama*, prvi čovjek *Adam*. *Adama* — zemlja

i Adam — čovjek? Da smo mi na hrvatski preveli Adamovo ime, onda bi se on zvao Zemljar, ili Zemljan, ili Pozemljar. U imenu prvoga čovjeka nalazi se zemlja.

Čovjek je najtjesnije povezan sa zemljom. On je sa zemljom povezan u svome nastanku. On je od zemlje. Kako bilježi Biblija, on je Zemljar i to je njegovo ime. U imenu i u postanku čovjekovu stoji zemlja. U opstanku čovjekovu stoji zemlja. On ne može bez zemlje opstati. Zato, zemlja je sveta. Zemlja je vazda Božji hram. Ona je uvijek svetište. Čovjek je s njom najuže povezan. U postanku, u opstanku i još u nečemu, u povratku. »Vratit ćeš se u zemlju iz koje si uzet«. Čemu se vraćati zemlji? Svaki grob, niste li zapazili, naliči na vrata. Toliki je kolika su vrata. To su vrata u zemlju. Iz zemlje je uzet, u zemlju se vraća kroz vrata koja se zovu grob. Izravnava se sa zemljom. I na Sudnji dan dolazi do novog stvaranja, opet iz zemlje. Taj čovjek koji je postao zemlja, postaje, novo biće. Na dan Uskrsnuća. Neće Bog da porekne zemlju, koju je stvorio i iz koje je uzeo čovjeka.

Kažu da je samo Palestina sveta zemlja. Nije istina. Svaka je zemlja sveta. Nema zemlje koja nije sveta. Ona je osobito sveta jer je posvećena posebnim Božjim zahvatima u povijesti onih *pozemljara* koji su tom zemljom hodali i Onoga koji je hodio tim dijelom zemlje kao Božji Sin.

Svaki je čovjek zemlja. U Knjizi piše da je Bog čovjeka od zemlje napravio. Jest. Ali od one zemlje na kojoj se čovjek rodi. Svi smo mi od zemlje, ali samo od one zemlje na kojoj smo rođeni. To znači, od ove naše vlastite domovinske zemlje. I zato čovjeka uvijek vuče njegova zemlja Otišao ne znam kako daleko, njega vuče ona zemlja. Zašto? Zato što je od nje, da kažem slikovito, napravljen. Što nosi biljege te zemlje, toga svijeta, toga prostora, toga vremena.

I nije slučajno da ljudi, kako stare i kako se primiču zemlji od koje su napravljeni, žude upravo za onom zemljom na kojoj su rođeni. I da oni koji bi imali sjajne grobnice negdje daleko u svijetu vole biti skromno pokopani u kraju gdje su se rodili.

»Vi ste sol zemlje.« Što Isus, dakle, kad nam kazuje da smo »sol zemlje«, veli? Koga to sol? Koga? Ili: čega? Sol onih koji su izrasli iz zemlje. Sol čovječanstva. Ali čovječanstva koje je nastalo iz zemlje i koje u biti nastaje iz zemlje. Pri čemu ne zaboravimo da svatko nastaje iz zemlje na kojoj se rodi. I prema tomu, biti sol zemlje, znači biti sol tim i takvim ljudima koji nose općeljudske biljege jer su iz zemlje, ali su iz specifične svoje zemlje na kojoj su nastali. Tim i takvim ljudima valja biti sol.

Sol možemo gledati na dvije razine: na razini doslovnoga značenja i na razini prenesenog značenja. Sol kao stvarnost i sol kao znak, simbol. Što znači sol u običnom govoru? Što je sol? Sol je ponajprije tvar koja daje okus i ukus hrani. Sol je, dakle, začim. Mi znamo što znači jelo kojemu nedostaje soli. To vidimo kad se donese naša stol hrana i kad se počnemo vrpeljiti za stolom ako treba soli. A mi koji smo okusili rat znademo što

je značila nestašica soli. Nije to bilo samo pitanje ukusa i okusa, nego je to bilo i pitanje zdravlja. Bez soli ne ide. Mora čovjek imati soli.

Sol je doista potrebna da dâ okus hrani. Ali ima još nešto. Sol se upotrebljava i za čuvanje, za konzerviranje hrane. Ne soli li se meso? Ne stavlja li se soli ako želimo nešto sačuvati da potraje? Sol čuva; osigurava trajanje. To je doslovno značenje soli.

A preneseno značenje soli? Sol se upotrebljava kao znak. Zanimljivo je da se sol upotrebljava ponajprije kao znak prijateljstva. Stari narodi su čovjeku ponudili sol i kruh. To je značilo: »Primam te u svoj krug, u obitelj, u zajednicu.« Sol i kruh. Dati, dakle, soli značilo je primiti čovjeka za prijatelja.

Drugo značenje što ga ima sol jest mudrost. Rimljani su imali već izreku: *Sa zrnem soli — cum grano salis*. Time su kazali da neku stvar treba sačiniti zrcem soli, tj. s mudrošću. Kršćanski obred je primio sol kao simbol mudrosti. Djeci kod krštenja, barem u starom obredu, davalo se soli. Govorio je svećenik: *Primi sol mudrosti*. Dakle, sol je simbol mudrosti.

Isus je, napokon, rekao: »Vi ste sol.« Što to znači? Što On misli pod tim »sol«? Naravno, nismo sol u doslovnom smislu. Ali, što to znači: mi smo »sol«? Što je to: »Vi ste sol«? To treba otkriti.

Evo što kaže Isus: »Imajte sol u sebi i mir među sobom (Mk 9, 50). Iz tih je riječi jasno na koji način smo mi sol zemlje. Da biste bili sol svijetu, morate imati soli — Isusova je misao. On ne veli »budite sol«, nego »imajte sol u sebi«. Znamo da je sol stvar mjere.

Riječju »Imajte sol u sebi i mir međusobno«, Isus nije samo protumačio kako smo mi to sol — to jest da sami u sebi imamo soli — nego je razjasnio i u čemu je ta sol, koju moramo imati u sebi, da bismo bili sol zemlje. Sada mi dolazi na um da je ključ u ovome »i« u spomenutoj rečenici. U grčkom *kai* — *i* može, prema položaju koji zauzima u rečenici ili među rečenicama, imati različita značenja. Jedno od njih je takozvano tumačiteljsko značenje. Tada se onim što slijedi iza tog tumači približe ono što mu prethodi. U tom bi se slučaju na hrvatski taj *kai* najbolje prevelo *s i to, time što, to jest* ili jednostavno *dvotočkom*. Evo jednog svima znanog primjera. U starijem prijevodu misnog kanona čitali smo ovu rečenicu: »Čekajući blaženu nadu i dolazak Spasitelja našega Isusa Krista.« Iz toga bi moglo proizlaziti da čekamo dvoje, prvo blaženu nadu, a drugo dolazak Spasitelja. Najnoviji prijevod nema onog »i«. Glasi: »Čekajući blaženu nadu: dolazak Spasitelja našega Isusa Krista.« Smisao je ovaj: čekamo blaženu nadu koja je — dolazak Spasitelja.

Isus, vidjeli smo, veli: »Imajte sol u sebi i mir među sobom«. Ovaj »i« ima, držim, tumačiteljsko značenje i treba ga ovdje shvatiti kao *i to, to jest, time što*. Dakle: »Imajte sol u sebi, to jest mir među sobom.« Ne radi se dakle o dvije stvari, o tome da imamo sol u sebi s jedne i mir

među sobom s druge strane, već: sol u sebi, to jest mir među sobom. Time nam Isus tumači što znači imati sol u sebi. To znači imati mir među sobom. On nam daje ključ za razumijevanje riječi sol. Sol jest mir među nama.

Kada smo mi dakle sol svijetu? Onda kad imamo mir među sobom. Onda mi za svijet predstavljamo sol. Ako nemamo mira među sobom, onda se dešava ono što je rekao Isus: »Ako sol obljutavi, čime će se osoliti.« To znači, drugim riječima, ako mi nemamo mira među sobom, što možemo učiniti za ovu zemlju? Gdje joj možemo pomoći? Mi smo tada sol koja je obljutavila, koja ne može ništa zasoliti.

Sv. Pavao, za koga je Ivan Zlatousti rekao: »Srce Pavlovo je Srce Kristovo — Cor Pauli, Cor Christi«, baš je dobro razumio ovu riječ Kristovu. Gledajte kako kaže u Kol 4, 6: »Riječ neka vam je uvijek ljubazna, solju začinjena.« On sol povezuje s ljubaznošću. Sol je ljubaznost. To upućuje na ono što je rekao Isus, da je sol »mir među sobom.« Ili, kako bi Ivan XXIII. rekao: »Uljudnost je osnovni oblik ljubavi.«

Mi smo, dakle, sol zemlje ako imamo mir među sobom. Isus je napokon rekao u pluralu: »Vi ste«. A ova riječ, *vi ste* sol time što imate mir među sobom, uvijek znači neku pluralnost. I prema tomu, kao zajednica, kao Crkva, *mi smo sol zemlje*.

A sad se vratimo tome, što sol znači? Što smo onda mi to zemlji? Prisjetimo se, što znači u doslovnom smislu sol? Sol najprije daje okus. Dakle, mi ovoj zemlji — a za zemlju smo rekli da su to svi koji su nikli iz zemlje — trebamo kao zajednica, kao Crkva dati okus.

I dok jedni čine razbojstva, svakakva zla, drugi, npr. Majka Terezija, čine tolika dobra. Dok se ljudi razapinju razdorima, oni koji imaju mir među sobom doprinose miru u ovom svijetu. Tako zemlja dobiva bolji okus. Nadalje, sol, rekli smo čuva od pokvarenosti. Doista, mi (ne samo mi) kao sol, kao Crkva, zapravo čuvamo da se ovaj svijet ne pokvari, odnosno da se do kraja ne pokvari.

Sol je i simbol: Simboličko značenje soli jest, rekli smo, prijateljstvo. To znači, ako smo mi sol zemlje, onda smo zapravo ono što sol čini kroz znak, a to je prijateljstvo. Isus je svoje nazvao prijateljima, i želi ništa drugo nego da ljudi međusobno budu prijatelji. Prema tome, biti sol zemlje znači donositi mudrost u ovu zemlju. Koja je to mudrost? Ona o kojoj govori Pavao. To je mudrost križa. To je ona mudrost koja zna da je ono što je za ovaj svijet ludost pred Bogom mudrost. Ludost je za ovaj svijet vjerovati da je blaženije davati nego primati. Ljudi općenito misle da je bolje primati nego davati. Ali ipak, Isus je rekao: »Blaženije je davati nego primati.« Mudrost je križa — svijet smatra to ludošću — poslušati: »Tko tebi dađe po desnom obrazu, pruži mu i lijevi.« To je mudrost križa. Svijet bi rekao: Tko tebe po desnom, ti njega i po jednom i po drugom; ili ako ti tko hoće uzeti kabanicu, dobro je drži, ne daj mu je. A mudrost o kojoj govori Isus: Tko ti trga kabanicu, daj mu i košulju — božanska je mudrost i sol svijeta.

Nije najteže vjerovati u Presveto Trojstvo, u Euharistiju. Ne, ne! Najteže je vjerovati u ove stvari. Najteže je vjerovati osobito u onu koja je bila Isusu na srcu: »Ako se o mene ogriješio brat moj, koliko puta da mu oprostim? Sedam puta?« — upita Petar Isusa. — »Sedamdeset puta sedam«, reče mu Isus. To znači vjera, to znači mudrost. S tom mudrošću treba zasoliti ovaj svijet.

ZA MIR U SVIJETU

Delka Erceg-Rupčić

Svaki u svom miru
Marširajmo skupa
Jednom cilju:
Miru!

Ljubav nek preplavi.
Jedovitu mržnju.
Govor je — o
Miru.

Rat svakom oružju
Za vijeke vjekova.
Plod Zemlje — u
Miru.

Tko je vlast krv liti?
Tko gospodar zemlje?
Živimo — u
Miru!

Dogovor nek sazda
Zemlju bez granica:
U trajnomu
Miru.